

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

22.1.2021

Oulun kaupungin yhdyskuntalautakunta
Kirjaamo
PL 71
90015 OULUN KAUPUNKI

Muistutus Raja-Taskilan asemakaavan ja tonttijaon muutoksesta 564-2266

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys (PPLY) esittää huomioinaan Raja-Taskilan asemakaavan ja tonttijaon muutoksen 564-2266 osalta seuraavaa.

Raja-Taskilan asemakaavan muutoksella ollaan kaavoittamassa aiemmassa asemakaavassa puistoksi (P) ja luonnontilassa säilytettäväksi puistoksi (PL) merkittyä 4,1 hehtaarin aluetta asuinrakennusten korttelialueeksi (A). Kaavamuutosluonnoksesta jätettiin aikoinaan 12 mielipidettä, joista SLL Oulun mielipide koski muun muassa erittäin uhanalaiseksi luokitellun (EN) hömötiaisen elinympäristön kaventamista ja siitä aiheutuvaa kompensatiotarvetta. Mikäli asemakaavamuutos tulee voimaan ja rakentaminen Raja-Taskilan alueella alkaa, SLL Oulu esitti menetettävien luonto- ja virkistysarvojen kompensoimiseksi Letonniemen suojelualueen laajentamista noin 10 hehtaarilla. PPLY kannatti esitystä 28.11.2020 Oulun kaupungin yhdyskuntalautakunnalle lähettämässään muistutuksessa, jota nyt tarkennetaan koskien rakentamisen takia kompensoitavan hömötiaisen elinalueen sijaintia sekä mahdollisuutta laajentaa nykyistä Letonniemen luonnonsuojelualueetta.

PPLY lausuu omana mielipiteenään, että kaupungin antama vastine asemakaavan muutoksen luonnosvaiheessa jätettyyn SLL Oulun mielipiteeseen on vajavainen eikä siinä mainita mitään mahdollisesta kompensatiosta saati suojelualueen laajentamisesta korvauksena nyt menetettävästä metsäalueesta. Myöhemmin kaavamuutoksesta järjestetyssä tiedotustilaisuudessa 20.1.2021 kaupungin edustaja totesi kompensatiomenettelyiden olevan mahdollisia ja niiden tulevan tarkemmin esille seuraavana vuonna kaupungin ympäristöohjelman toimenpiteissä. Jäi hyvin epäselväksi, milloin ja mistäpäin Oulua mahdollinen erittäin uhanalaisen lajin elinympäristön hävittäminen kompensoidaan. Toinen kaupungin edustaja totesi, että metsiä Oululla kyllä riittää hömötiaisenkin suojeluun. PPLYn mielestä metsiä ja muita ihmisen hävittämiä elinympäristöjä on ensisijaisesti suojeltava siellä, missä vahinko tapahtuu. Piispanletonpuiston hömötiaiset eivät todennäköisesti pysty siirtämään reviiriään toiselle puolelle Oulua, koska hömötiaisen on pesimäympäristönsä suhteen paikkauskollinen laji.

Ei voida myöskään olettaa, että asuinalueen lähivirkistysmetsän menetys kompensoidaan osoittamalla asukkaalle virkistysalue jostain kauempaa, jonne kulkeminen vie enemmän aikaa. Kyse on lähimetsän korvaamisesta ja suojelemisesta niin eliöille kuin ihmisille siellä, missä metsiä vielä on. Tässä tapauksessa pitäisi suojella ekologisen kompensaation puitteissa mahdollisimman lähellä sijaitseva metsäalue, joka on suurempi kuin kaadettava metsä, jotta jollain tavalla voidaan yrittää korvata se, että suojeltavien lajien populaatiot alueella ihmistoiminnan takia pienenevät. Jos läheltä ei pystytä osoittamaan uutta suojelualuetta, minimitavoite on suojella ihmistoimintojen uhkaama alue muualta.

Raja-Taskilan kaavamuutoksen käsittelyn aikana kaupungin edustajat ovat vedonneet tuoreimpaan alkukesällä 2020 tehtyyn kaava-alueen pesimälinnustoselvitykseen, jossa sieltä ei varmistettu uhanalaisten lajien pesintää, mutta erittäin uhanalaisiksi luokitelluista lajeista siellä havaittiin hömötiainen ja viherpeippo. Selvityksen mukaan hömötiainen nähtiin linturuokinnalla pihapiirissä 20 metriä hankealueen rajan pohjoispuolella. Havainto todistaa, että hömötiainen hankkii pesimäaikaan ravintoaan ainakin alueen rajalla eli laji pesii jossain lähellä. Samoin havaittiin ylilentäviä viherpeippoja, joiden todettiin pesivän lähistöllä. Hömötiaisen ja viherpeipon oli aiemmassa nykyistä isommalle kaavoitusalueelle tehdyssä lintuselvityksessä todettu pesivän Piispanletonpuiston alueella.

Lintuharrastajat ovat useita vuosia havainneet Piispanletonpuiston talviruokintapaikoilla hömötiaisia. Niitä liikkuu kaava-alueen sisällä ja ulkopuolella useiden yksilöiden parvina. Hömötiaisten on havaittu kiertävän Piispanletonpuiston itäreunaa ja käyttävän talvella juuri kaavoitusalueen sekametsää kulkureittinään, sekä yöpymis- ja ravinnonvarastointipaikkanaan. Tuoreimpana havaintona on BirdLife Suomen Tiira-lintutietopalveluun kirjattu 18.1.2021 Raja-Taskilan kaavamuutosalueen eteläosasta havaitut kolme hömötiaista.

Hömötiaisia elää muiden tiaistemme tapaan Piispanletonpuiston alueella ympäri vuoden ja ne ilahduttavat ihmisiä lähialueen asukkaiden ruokintapaikoilla, myös useilla Raja-Taskilan piharuokinnolla. Hömötiaisen selviytymisen kannalta on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota sen elinympäristövaatimuksiin.

Hömötiainen on vähentynyt voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Tämä johtuu tutkimusten perusteella sopivan elinympäristön vähenemisestä. Yksi syy tähän on metsätalouden vaikutus metsiin. Pesimäpaikkojen saatavuus heikkenee, kun lahoppuuta ei ole tarjolla pesän kaivamiseen. Suurin syy on kuitenkin hömötiaisen reviirien eli sopivan metsän vähenemisen ja pirstoutumisen vaikutukset pesimäajan ulkopuolella. Hömötiaiset pärjäävät talven yli varastoimalla syksyllä ravintoa talvireviireille, joita ne myös puolustavat. Talvireviiri ja sinne piilotettu ruokavarasto ovat elintärkeitä niiden elossa säilyvyydelle. Keskimääräinen parven talvireviiri Oulun seudulla on yliopiston tutkijoiden mukaan 12,6 hehtaaria.

Hömötiaisen reviiri on siis paljon suurempi kuin välitön pesimäpaikan läheisyys. Pesäpaikka valitaan keväällä sopivasta paikasta reviirin alueelta. Vaikka pesäpaikkojen saatavuus on tärkeää, se ei ole ainoa merkittävä tekijä hömötiaisen suojelussa, joka elää alueella läpi vuoden. Hömötiaiselle talvireviiri on tärkein. Jos talvireviirillä olevaa metsää pienennetään, se ei välttämättä enää riitä elinympäristöksi hömötiaiselle. Juuri talvehtimista varten sopivien reviirien häviäminen voi selittää hömötiaisen vähenemisen. Tätä tukevat myös viimeaikaiset tutkimustulokset. Hömötiaisten elossa säilyvyys heikkenee, kun niiden talvireviirillä suoritetaan hakkuita tai harvennusta. Tuore vielä julkaisematon tutkimus Oulun yliopistosta osoittaa, että aikuisten hömötiaisten elossa säilyvyys ja kannan koko ovat laskeneet voimakkaasti viime vuosikymmenien aikana alueella, jossa on tehty hakkuita hömötiaisten reviireillä (Orell ym. julkaisematon). Hömötiainen on pitkäikäinen laji, jonka vuosittaisesta kannasta suurin osa (noin 60 %) koostuu vanhoista edellisestä vuonna jo pesineistä linnuista (Lampila ym. 2006). Aikuisten elossa

säilyvyyden muutos vaikuttaa tämän takia voimakkaasti populaatiokokoon ja on todennäköisesti yksi pääsyistä hömötiaisen vähenemiseen. Jos ympäristömuutokset jatkuvat, hömötiaisen kanta tulee jatkamaan laskua Suomessa. Tämän takia on erittäin tärkeää suojella koko hömötiaisen reviiri, pelkän pesäpaikan suojeleminen ei riitä.

Jos kaavoitettavalla alueella tai sen välittömässä läheisyydessä on molemmissa kaavahankkeeseen liittyvissä linnustoselvityksissä havaittu hömötiaisia, alueella olisi ehdottomasti pitänyt toteuttaa perusteellinen talvi- ja pesintäaikainen seurantaselvitys. Kyseessä on laji, joka on Suomessa pesimäkantansa vähenemisen takia luokiteltu erittäin uhanalaiseksi. Selvitys olisi mahdollista toteuttaa myöhemminkin, ja samalla olisi syytä tutkia suojelemattoman ja asemakaavan muutoksen ulkopuolelle jäävän Piispanletonpuiston koko linnusto tarkemmin. Alueella asuu useita muitakin uhanalaisia lajeja, tuoreita havaintoja aivan kaava-alueen rajalta on mm. vaarantuneesta pyystä. Puistometsän alueella esiintyneistä muista lajeista mainittakoon metsäkauris, kana- ja varpushaukka, viirupöllö, varpuspöllö, helmipöllö, palokärki, pikkutikka, pohjantikka, jopa valkoselkätikka.

PPLY esittää, että riippumatta siitä, millaiseen ekologiseen kompensatioon Raja-Taskilan tapauksessa päädytään, Oulun kaupunki käynnistäisi Letonniemen luonnonsuojelualueen laajentamista koskevan suunnittelun. PPLY esittää Letonniemen suojelualueen laajentamista ainakin kaupungin omistuksessa oleville Piispanletonpuiston maille. Ekologisista syistä johtuen laajennusalue olisi syytä ulottaa nykyisen suojelualueen eteläpuolelle aina jätevedenpuhdistamon suoja-alueen reunaojiin asti. Alue on tulvariskialuetta, johon ei siksi voi kohdistua rakentamispainetta. Idässä yhtenäinen metsä ulottuu siirtoviemäriin itäpuolelle koko kaavassa puistoksi merkitylle alueelle Taskilantien ja Puikkaritien reunanteille asti. Myös idän suuntaan on mahdollista laajentaa suojelualueita ainakin kaupungin maille. Piispanletonpuisto on kanta-Oulun alueen laajin yhtenäinen primäärisukessiometsä, jossa elää todella monipuolinen eliölajien kirjo ja jonka suojeleminen toisi Oululle lisää luontoon liittyviä mahdollisuuksia.

Tässä yhteydessä on syytä huolehtia, että Piispanletonpuiston ja Letonniemen luonnonsuojelualueen yhtenäisyys ja luonto eivät enää kärsi yhtään nykyistä enempää. Alueen virkistyskäytön suunnittelussa on syytä ottaa huomioon paitsi asukasmäärän kasvu, myös yleisesti havaittu luontokohteiden suosion lisääntyminen. Piispanletonpuistoon ja etenkin Letonniemen suojelualueelle kohdistuvaa virkistyspainetta pitäisi ohjata niin, ettei jo nykyisellään kestokyvyn ääri rajoilla oleva Letonniemen luontopolun raskas maastoa kuluttaen ja roskaten hallitsemattomasti ympäröiviin metsiin.

Letonniemen suojelualueen laajentamisella toteutettaisiin myös Oulun kaupunginhallituksen 2019 hyväksymän Oulun kaupungin ympäristöohjelman 2026 tavoitteita. Ohjelman painopisteen nro 3 ”Luonto on voimavaramme” tavoitteena on, että ”viherverkostojen kattavuus ja pääviheryhteyksien säilyttäminen turvataan”, samoin luonnon monimuotoisuus. Tämä vaatii ehdottomasti nykyisten olemassa olevien metsäalueiden säilyttämistä luonnon monimuotoisuuden aarraittoina, vihernieluina ja virkistyskeittain. Uusia asuinalueita on osoitettava ensisijaisesti jo rakennetuille tai voimaperäisesti käsitellyille alueille. Aiemmin asemakaavoihin merkityt luonnontilassa säilytettävät puistoalueet on sellaisina myös säilytettävä.

Oulun yksi suuri viihtyvyydenmomentti on kohtalaisen hyvin säilynyt ainutlaatuinen pohjoinen luonto. Sitä on syytä vaalia huolella. Se, jos mikä, on tärkeä tulevaisuuden vetovoimatekijä.

Seija Rannikko
PPLY:n puheenjohtaja

Petri Haapala
PPLY:n suojelutoimikunnan puheenjohtaja